

Försörjningshemmet

*”När mannen från
fattigvårdsstyrelsen kom för att kontrollera
Försörjningshemmet fick han först åka tåg till Skebo.
Han fick därefter med hästskjuts ta sig till Väddö.
Väl framme såg han den stora skylten på gaveln,
där det med stor text stod ”Försörjningshem”.
Han blev rosenrasande. - Så fick man inte göra,
att peka ut människor på det sättet!
Det gick så långt att han rusade ut ur huset
och började resan tillbaka mot Skebo.
Under resans gång lyckades man, efter mycket om och men,
få honom att förstå varför man på orten valt
att skriva husets namn på väggen.
Han besinnade sig och man kunde vända tillbaka
för vidare samtal.”*

--- --- ---

**Det var nog många olika sorters människor som bodde här
och det kan aldrig vara fel att ägna dem en tanke.**

--- --- ---

**Lite historik från början av 1900-talet
Från tiden då Vårat hus fick sin början.**

--- --- ---

Av Markku

”Var det bättre förr?” Från Försörjningshem till Förenade Solhem

1. Försörjningshemmet. Bild: Roslagens Sjöfartsmuseum.

Jag hittade på Roslagens Sjöfartsmuseum såväl ett ”**Reglemente för Väddö Försörjningshem**” och ”**Allmänna Ordningsregler för understödstagare vid Väddö Försörjningshem**”. Genom att läsa dessa kan man få fram hur det kunde vara att arbeta, leva och varför man kunde hamna här som boende. Tanken min är att även Ni ska få möjlighet att läsa de här historiska dokumenten. Men först går jag in på annat som kan vara bra att veta.

I boken "VÄDDÖ - En skärgårdssockens historia" från 1960 av tidigare folkhögskolerektor Vilhelm Mattsson finns bl.a. nedan historia.

”År 1918 fick vi en fattigvårdsdag enligt moderna principer. Nu överflyttades vårdskyldigheten helt på kommunen med dess större resurser. I Väddö hade detta skett tidigare där ett vårdhem med jordbruk hade

byggts redan 1912. De ledande kommunalmännen i Väddö försökte på alla sätt få in hemkaraktären i den nya skapelsen. Det förtröt dem särskilt att allmänheten kallade vårdhemmet för "Fattiggårn". För att få bort detta lät man måla en jätteskylt på gaveln mot vägen där det stod "Försörjningshem" (Se bild ovan!) Uppsåtet lyckades och efter några år hette det alltid, Försörjningshemmet, eller bara "Hemmet".

Fattighus?

Jag ser nog husets första tid som att det var ett fattighus, en anstalt, vad än kommunalmännen i Väddö tänkte, även om alla inte var fattiga. Det var, enl. mig, när huset bytte inriktning till vård- och äldreboende, då man samtidigt bytte namn till Solhem, som man gick från att vara ett fattighus.

2. Solhem 1950-talet.

Bild: Roslagens Sjöfartsmuseum.

Hur var det då att jobba, bo eller bara besöka Försörjningshemmet, "Fattiggårn"? Läs här nedan ur reglemente och regler för Försörjningshemmet. Dessa dokument är från 1916 (Mellantiden då Väddö själva höll i Försörjningshemmet. Fattigvårdslagen kom 1918) Sen är det bara att fantisera om hur det kunde vara att bo här!

Reglemente för Väddö Försörjningshem

§ 1. I försörjningshemmet intagas:

A. Sådana personer, hvilka till följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte, olycksfall eller andra omständigheter äro oförmögna att förvärfva hvad till lifvets uppehälle oundgängligen erfordras eller att därtill i någon väsentligare mån bidrag och sakna vård af annan samt på grund däraf för längre eller kortare tid äro i behof af vård och full försörjning.

B. Sådana mer eller mindre arbetsföra personer, hvilka genom lättja, oordentligt lefverne eller annat eget förvällande förorsakat, att fattigvården nödgats om dem, deras hustrur eller minderåriga barn taga sådan vård, att de kommit under fattigvårdens målsmans- eller husbonderätt.

§ 2. Försörjningshemmets angelägenheter handafvas af fattigvårdsstyrelsen, som äger att i första hand afgöra hvem, som skall

intagas å **anstalten** eller därifrån utskrifvas; att, när så behöfves, vidtaga erforderliga åtgärder för upprätthållande af ordning och skick vid anstalten; samt att besluta i alla anstaltens och understödstagarna vidkommande frågor

§ 3. Den närmste tillsynen vid anstaltens utöfvas af **styrelsens ordförande**, hvilken åligger:

att verställa styrelsens beslut;

att flitigt besöka anstalten och därvid tillse, att gifna föreskrifter följas; och

att vid hastigt inträffadt sjukdomsfall vidtaga åtgärder för nödig läkevård.

§ 4. **Föreståndaren och föreståndarinnan** åligger:

att vinnlägga sig om att behandla understödstagarna med mildhet och vänlighet, dock utan att låta det nödiga allvaret saknas, samt ägna särskildt de sjuka en intresserad och kärleksfull omvårdnad;

att under fattigvårdsstyrelsens öfverinseende utöfva närmaste tillsynen öfver de å försörjningshemmet intagna understödstagarna med den husbonderätt, som enligt fattigvårdsförordningens bestämmelser kan blifva å dem öfverlåtna;

att vaka öfver att ordning och sedlighet vid försörjningshemmet upprätthållas och noggrant tillse att understödstagarna föra ett stillsamt nyktert lif;

att sorgfälligt granska alla ingående räkningar för försörjningshemmet och för ordförande anmäla, huruvida anmärkning bör göras eller desamma kunna af honom godkännas för betalning;

att föra noggranna räkenskaper, uppgöra förteckning öfver de å hemmet intagna understödstagarna samt föra anteckningar öfver därstädes för hvarje dag befintliga understödstagarna;

att tillse, att understödstagarna tilldelas efter deras krafter lämpadt arbete; **att** vid understödstagarnas fördelning på de olika rummen hålla män och kvinnor skilda från hvarandra, därest icke styrelsen ifråga om äkta makar eller små barn medgifvit undantag;

att oafslätligt och med största noggrannhet vaka öfver att rummen väl skuras och rengöras till golf, väggar och tak, hvarje morgon omsorgsfullt städas samt hållas vädrade och förses med frisk luft;

att tillse, att maten väl lagas och till samtliga understödstagarna på därtill bestämda tiden utdelas;

att öfvervaka understödstagarnas regelbundna badning samt att i öfrigt

ställa sig fattigvårdsstyrelsens föreskrifter till efterrättelse;
att tillhandahålla befintlig liggare för att däri de besökande, som på ett eller annat sätt hafva någon anmärkning att göra mot skötsel och ordning på försörjningshemmet, må kunna anteckna detta och med sin namnteckning bestyrka, att de stå för sin däri gjorda anmärkning;

§ 5. **Utomstående personer** skola vid besök på försörjningshemmet till föreståndaren eller föreståndarinnan sig anmäla; och böra sådan besök helst förekomma mellan kl. 1 och kl. 3 på dagen.

Fattigvårdsstyrelsen.

3. Epidemisjukstugan. Bild: Roslagens Sjöfartsmuseum.

Ur boken "VÄDDÖ - En skärgårdssockens historia" från 1960 av, en tidigare folkhögskolerektor, Vilhelm Mattsson:

De epidemiska barnsjukdomarna, difteri och scharlakansfeber, krävde många offer. Man saknade förståelse för smittorisken och även sedan de kommunala myndigheterna inrättat en epidemisjukstuga i Elmsta var det åtskilliga som vägrade att sända sina barn dit.

Här stängde man alltså in barn med syfte att stoppa barnsjukdomar. Det är lätt att förstå att ett barn inte ville komma hit. På bild 1, som finns på första sidan, kan huset ses mellan träden, men det var först senare som det blev sjukstuga. Det verkar vara så att huset först var gårdens boningshus.

Allmänna Ordningsregler för understödstagare vid Försörjningshemmet i Vaddö

§ 1. De, som äro intagna i hemmet, äro skyldiga att iakttaga ett sedligt och ordentligt uppförande, att noga ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som af fattigvårdsstyrelsen eller föreståndaren lämnas, att visa dem och främmande personer tillbörlig aktning och höflighet samt att sinsemellan iakttaga vänlighet och fördragsamhet.

§ 2. En hvar, de yngre och raskare i synnerhet, åläggas att, så långt förmågan och krafterna sträcka sig, delta i arbete vid hemmet, och skola anbefalda arbeten under tystnad med flit och ordning verkställas.

§ 3. Vid sjukdom är hvar och en, som därtill anses lämplig, skyldig att sköta de sjuka och i tur vaka, om sådant är af nöden. För öfrigt tillkommer hvar och en att bistå de mera oförmögna.

§ 4. Hufvudmåltiderna intagas: frukost kl. 7.30 f.m. middag kl. 12 och kvällsvard kl. 7 e.m. Till måltiderna skola alla, som hafva förmåga därtill, på gifven signal infinna sig i matsalen, intaga sina platser samt förhålla sig tysta och stilla under måltiderna.

De af barnen, som föreståndaren anser lämpliga, skola i tur med en vecka åt gången högt läsa någon lämplig bordsbön före och efter måltiderna.

§ 5 Understödstagare, som icke hindras af sjukdom eller svaghet, skola uppstiga kl. 5.30 f.m. och senast kl. 8.30 e.m. under vintern, och kl. 9 e.m. under sommaren skola understödstagarna gå till hvila. Efter denna tid får ljus icke vara tändt och skall tystnad råda.

§ 6. Svordomar, råa uttryck och oanständigt tal vare strängt förbjudet.

§ 7. Höflighet mot alla och lydnad mot såväl föreståndaren som föreståndarinnan och hvarje annan person, som äger att vid försörjningshemmet öfva tillsyn, iakttages på det strängaste.

§ 8. Alla skola beflita sig om den största möjliga renlighet och vård såväl med hänsyn till deras egna personer som kläder, redskap, djur och andra föremål.

§ 9. Ingen må neka att utföra det arbete honom anbefalles, eller under arbetet vara liknöjd, lättjfull och vårdslös, eller visa uppstudsighet och tredska.

§ 10. Å hemmet intagna hjon vare strängeligen förbjudet att vare sig införa eller förtära spritdrycker af hvad namn de vara må; äfvensom att bortföra mat eller hemmet tillhöriga effekter.

§ 11. Hvar och en af hjonen förblifver på sitt anvisade rum, så att icke män och kvinnor anträffas i hvarandras bostäder. Upptäckes någon slags osedlighet, anmäles sådant genast.

§ 12. Ingen må omtala eller tillvita någon, att straff är lidet.

§ 13. Om någon, som med löfte varit borta, kommer hem drucken eller annars visar sig vildsint eller oregerlig och ej i godo låter sig rättas, må densamma i särskildt rum förvaras till förbättring i uppförandet inträder.

§ 14. Den, som bevisligen utan skäl talar illa om försörjningshemmet, föreståndaren eller föreståndarinnan eller klandrar matvaror, kläder eller ordning, som där äro antagna, eller utsprider osanna rykten af hvad namn och beskaffenhet de vara må, skall därför undergå bestraffning.

§ 15. Den, som afviker från försörjningshemmet utan tillstånd, straffas; likaså då han ej kommer hem till den af föreståndaren bestämda tiden.

§ 16. Understödsdagarna anbefalles att med varsamhet och försiktighet umgås med elden samt tillse, att minderåriga under inga omständigheter få handskas med tändstickor eller andra saker, hvaraf eldfara kan uppstå.

§ 17. Brott mot förestående ordningsregler straffas, efter föregående varning.

dels med indragning af kaffe eller tobak och snus för dem, som eljest få begagna sådant;

dels medels förbud att lämna boningsrummen på längre eller kortare tid.

Upprepas förseelserna, göres anmälan till fattigvårdsstyrelsen.

Svårare förseelser anmäles hos Konungens Befallningshafvande för dess vidtagande af åtgärder mot de brottsliga.

Fattigvårdsstyrelsen.

Min känsla är att hjonen på Försörjningshemmet, mellan 1912 och 1918, fick leva efter samma regler som "vårdtagare" i ett fängelse.

Att man inte kunde klaga på något som hade med Försörjningshemmet att göra, den mat man åt eller behandlingen man fick.

4. Hjon i fattigvården i början på 1900-talet.

Den som inte hade anhöriga på utsidan fick nog snällt stå där med hatten i handen och med blicken nedåt. Var man inte nöjd och ville ventilera sina åsikter kunde man bestraffas enligt ordningsregler t.ex. genom indragna förmåner eller få rumsarrest. Besträffningen kunde också vara att man placerades i ett "särskildt rum". I dagens fängelser använder man sig ibland också av verktyget isoleringscell.

Jag får för mig att man kunde bli placerad här på Försörjningshemmet av olika anledningar, såsom sjukdom, skada eller att man hade svårt att hitta arbete, att man på ett eller annat sätt hade svårt att få ekonomin att gå runt.

Hade man en demenssjukdom, såsom t.ex. alzheimers, blev man säkert placerad här på Försörjningshemmet. Det var nog inte lätt att vara här med demens, speciellt om man var på så vis att man irrade eller hade humörsvängningar. Fick man den vård som behövdes eller blev man bestraffad? Blev man intagen genom andras beslut, såsom att man pekades ut av t.ex. "kommunalmännen"? Var det något man själv sökte sig till eller att anhörig önskade få en placerad här?

Rebellen i Mig skulle med säkerhet ha haft mycket svårt att anpassa sig till regler och förtryck i huset. Samtidigt förstår man att tanken kan ha varit god med ett hus som Försörjningshemmet.